

Łódź, 20 stycznia 2026 roku

UWAGI

stowarzyszenia Ogólnopolskie Zrzeszenie Sędziów „AEQUITAS” w Łodzi do projektu ustawy o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawy Kodeks wyborczy (Druk nr 2108)

Rozwiązania projektowanej ustawy w swoich kluczowych kwestiach:

- I. są sprzeczne z wcześniejszymi zaleceniami Komisji Weneckiej;
- II. są sprzeczne z art. 187 ust. 1 pkt 2 i ust. 4 oraz art. 32 Konstytucji;
- III. ustanawiają stronnicty system wyborczy, który ma zagwarantować tylko największym organizacjom sędziowskim SSP Iustitia i Themis jak największą ilość członków w KRS, co jest tym bardziej rażące, że wielu członków Komisji Kodyfikacyjnej Ustroju Sądownictwa i Prokuratury, jak i sam Minister Sprawiedliwości – Waldemar Żurek, wywodzą się z powyższych stowarzyszeń sędziowskich.

Nadto zgłaszamy uwagi do:

- IV. przyznania uprawnienia do zgłoszenia kandydata do KRS Naczelnej Radzie Adwokackiej, Krajowej Radzie Radców Prawnych oraz Krajowej Radzie Notarialnej (art.11j ust. 2);
- V. ustanowienia Rady Społecznej (art. 27a);
- VI. zaproponowanego systemu wyborów.

I.

Sprzeczność z zaleceniami Komisji Weneckiej

W opinii Komisji Weneckiej i Dyrekcji Generalnej do spraw Praw Człowieka i Praworządności Rady Europy z dnia 8 maja 2024 r. w sprawie projektu ustawy o zmianie

ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa¹ podniesiono, że całkowite wykluczenie sędziów powołanych przez Prezydenta na wniosek KRS ukształtowanej na podstawie art. 9a ustawy o KRS, stanowiących dużą część polskich sędziów (obecnie ok. 4.000 na ok. 10.000 sędziów) z możliwości kandydowania do KRS, pomija ich indywidualną ocenę oraz rodzi pytania o proporcjonalność rozwiązania.

Zaproponowana zmiana, zgodnie z którą prawo kandydowania na członka KRS ma przysługiwać tylko sędziom, którzy w dniu głosowania posiadają najmniej 10-letni staż na stanowisku sędziowskim, w tym co najmniej 5-letni staż na aktualnie zajmowanym stanowisku (art. 11f ust. 2), ma na celu przede wszystkim pozbawienie sędziów powołanych przez Prezydenta na wniosek KRS ukształtowanej na podstawie art. 9a ustawy o KRS biernego prawa wyborczego, gdyż to właśnie ta grupa sędziów – ze względu na wymóg stażu – będzie wykluczona z możliwości kandydowania do KRS. Również sędziowie z tej grupy nie należą tak licznie do stowarzyszeń sędziowskich Iustitia i Themis.

II.

Sprzeczność z Konstytucją

(art. 187 ust. 1 pkt 2 i ust. 4 oraz art. 32 Konstytucji)

Zgodnie z art. 187 ust. 1 pkt 2 Konstytucji każdy sędzia Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych i sądów wojskowych ma bierne prawo wyborcze do KRS, niezależnie od tego, kiedy został powołany i jak długi staż ma w danym sądzie.

Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 18 lipca 2007 r. w sprawie sygn. akt K 25/07 stwierdził, że ustawodawca zwykły, zobowiązany przepisem art. 187 ust. 4 Konstytucji RP do uregulowania organizacji, zakresu i trybu działania KRS, nie ma prawa do ustanawiania dodatkowych podmiotowych reguł związanych z tym, który z sędziów może ubiegać się o wybór do Rady i może być do Rady wybrany, a który ma być tego prawa pozbawiony. Ustawodawca został zobowiązany jedynie do uregulowania sposobu wyboru sędziów do Rady. Pogląd ten Trybunał Konstytucyjny potwierdził w uzasadnieniu wyroku z dnia 20 czerwca 2017 r. w sprawie sygn. akt K 5/17. O ile więc ustawodawca może określić

¹ Urgent Joint Opinion of the Venice Commission and the Directorate General of Human Rights and Rule of Law of the Council of Europe on the Draft Law amending the Law on the National Council of the Judiciary issued on 8 May 2024 pursuant to Article 14a of the Venice Commission's Rules of Procedure; [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2024\)009](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2024)009) – dostęp: 20 listopada 2025 r.

sposób (procedurę) wyłaniania poszczególnych członków KRS, o tyle nie może materialnie wpływać na to, kto może być kandydatem na członka Rady.

Dodatkowo, zaproponowana zmiana, zgodnie z którą prawo kandydowania na członka KRS ma przysługiwać tylko sędziom, którzy w dniu głosowania posiadają najmniej 10-letni staż na stanowisku sędziowskim, w tym co najmniej 5-letni staż na aktualnie zajmowanym stanowisku (art. 11f ust. 2), jest sprzeczna z art. 32 ust. 1 Konstytucji, który przewiduje, że wszyscy są wobec prawa równi i że wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Co więcej, zgodnie z art. 32 ust. 2 Konstytucji nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny.

W konsekwencji z biernego prawa wyborczego korzystają według Konstytucji wszyscy sędziowie bez wyjątku, bez względu na czas, kiedy zostali powołani do pełnienia urzędu.

W wyniku niezgodnych z prawem zmian, biernego prawa wyborczego do KRS mają być pozbawieni wszyscy sędziowie, którzy objęli pierwsze stanowisko po 2016 r. oraz sędziowie, którzy objęli stanowisko po 2021 r. w wyniku awansu. Grupa ta liczy co najmniej 2.585 sędziów sądów powszechnych² oraz powołanych w latach 2021–2026 r. sędziów SN (23 sędziów), sędziów NSA (34 sędziów), sędziów wojewódzkich sądów administracyjnych (136 sędziów) i sędziów sądów wojskowych (7 sędziów). W sądownictwie powszechnym orzeka 9.144 sędziów³, a zatem biernego prawa wyborczego do KRS aż 28,26% sędziów sądów powszechnych.

III.

Ustanowienie stronniczego, niedemokratycznego systemu wyborczego pod dwie największe organizacje sędziowskie, tj. SPP Iustitia i Themis

Zaprezentowany projekt ustawy w istocie tworzy mechanizmy, które mają zagwarantować członkostwo w KRS jak największej liczbie członków stowarzyszeń sędziowskich SPP Iustitia oraz Themis.

² Od 2021 r. (data graniczna wynikająca z 5-letniego stażu na stanowisku w danym sądzie) Prezydent powołał 139 sędziów sądów apelacyjnych, 710 sędziów sądów okręgowych oraz dodatkowo od 2016 r. (data graniczna wynikająca z ograniczenia 10-letniego stażu na stanowisku sędziowskim) powołał 1 736 sędziów sądów rejonowych.

³ Takie dane zostały wskazane w odpowiedzi Ministerstwa Sprawiedliwości na interpelację posła Przemysława Wiplera nr 8976 z kwietnia 2025 r.

Powyższemu celowi mają służyć:

1. opisane wyżej ograniczenie biernego prawa wyborczego poprzez ustanowienie wymogu 10-letniego stażu na stanowisku sędziego i 5-letniego stażu na aktualnie zajmowanym stanowisku (art. 11f ust. 2),
2. stworzenie systemu wyborczego w ramach jednego ogólnopolskiego okręgu wyborczego (art. 11f ust. 4),
3. wprowadzenie wymogu, że kandydat do KRS powinien posiadać poparcie co najmniej 100 sędziów, bez wskazywania, z jakiego szczebla sądownictwa są ci sędziowie (art. 11j ust. 1),
4. wprowadzenie możliwości zgłoszenia tylko jednego kandydata przez grupę 100 sędziów (art. 11j ust. 3),
5. ograniczenie możliwości poparcia przez sędziego jedynie do jednego kandydata (art. 11k ust. 4).

Za pomocą stworzenia jednego ogólnopolskiego okręgu wyborczego (regulacja z projektowanego art. 11f ust. 2) projektodawca chce odejść od wyborów w ramach apelacji i chce pozbawić większość kandydatów realnego poparcia, jakie mogliby oni zdobyć w miejscach, w których pracują, albowiem:

1. wielu spośród potencjalnych kandydatów z SPP Iustitia oraz Themis nie uzyskałoby wystarczającego poparcia w środowiskach lokalnych (patrz kwestia braku poparcia dla ostatnich, wymuszonych dymisji kolejnych prezesów i wiceprezesów sądów), stąd próba oparcia się na ogólnopolskim poparciu, wyrażanym przez członków wskazanych organizacji,
2. w ten sposób zostaliby wykluczeni od razu kandydaci z mniejszych etatowo apelacji, chyba że byłiby członkami Iustitii lub Themis, oraz kandydaci niezrzeszeni w Iustitii ani w Themis.

Z dużym prawdopodobieństwem można założyć, że członkowie stowarzyszeń Iustitia i Themis będą głosować na wskazanych przez nie kandydatów. Tymczasem pozostali sędziowie, nie zorganizowani w żadne struktury, nie mogą głosować w ramach własnych okręgów i apelacji, a jedynie na „listę krajową”, nie będą mieli najmniejszych szans na przeforsowanie własnych kandydatów.

Największe stowarzyszenia sędziowskie Iustitia i Themis deklarują, że mają łącznie 3.800 członków. Dzięki wskazanym regulacjom największe stowarzyszenia sędziowskie Iustitia i Themis w każdej z grup skorzystają zatem z przewagi ilościowej swoich członków. Oznacza to, że kandydat na członka KRS z Sądu Najwyższego / Naczelnego Sądu

Administracyjnego, czy Sądu Apelacyjnego, może przedstawić 100 podpisów sędziów z Sądu Rejonowego i będzie reprezentował Sąd Najwyższy / Naczelny Sąd Administracyjny czy Sąd Apelacyjny. Zatem przedstawicielem np. SN / NSA w KRS może zostać sędzia, który nie uzyska żadnego głosu od sędziów sądu SN / NSA, ale uzyska poparcie wyłącznie sędziów sądów rejonowych czy okręgowych.

Mechanizm polegający na wprowadzeniu możliwości zgłoszenia przez grupę 100 sędziów tylko 1 (jednego) kandydata (art. 11j ust. 3) został stworzony wprost dla największych stowarzyszeń sędziowskich (Iustitia i Themis), cieszących się poparciem obecnej władzy wykonawczej.

Mniejsze stowarzyszenia sędziowskie będą mogły wystawić jednego-dwóch kandydatów, a sędziowie niezrzeszeni w ogóle, albowiem znalezienie poparcia spośród osób (100 sędziów), które go nie udzielały innym kandydatom, w mniejszych ośrodkach będzie faktycznie niemożliwe.

Wskazane rozwiązanie jest skrajnie antydemokratyczne. Obywatele w wyborach powszechnych nie mają ograniczenia w zakresie popierania kandydatów, co więcej – mogą poprzeć w zakresie zbieranych podpisów wielu kandydatów z różnych opcji politycznych.

Ograniczenie możliwości udzielenia poparcia przez sędziego jedynie jednej kandydaturze (art. 11k ust. 4) również ma na celu jedynie ograniczenie możliwości zgłaszania kandydatów przez sędziów niezrzeszonych czy zrzeszonych w mniejszych, niekoncesjonowanych przez władzę wykonawczą, stowarzyszeniach sędziowskich.

Wręcz zdumiewająco brzmi rozwiązanie, według którego wycofanie poparcia nie rodzi skutków prawnych, w sytuacji gdy kwestionując właściwe umocowanie KRS poprzedniej kadencji (2018-2022r.) wielokrotnie podnoszono, że jeden z jej członków nie miał właściwej liczby głosów poparcia z uwagi na wycofanie takiegoż przez część z sędziów. Ponownie więc projektodawca przyznał pośrednio, że ten argument, podważający prawidłowość powołania uprzedniej KRS był nietrafiony.

IV.

Przyznanie uprawnienia do zgłoszenia kandydata Naczelnej Radzie Adwokackiej, Krajowej Radzie Radców Prawnych oraz Krajowej Radzie Notarialnej (art. 11j ust. 2) jest niczym nieuzasadnione. Sędziowie nie zgłaszają kandydatów do organów samorządów reprezentujących inne zawody prawnicze, starannie podkreślając swoją odrębność zawodową oraz instytucjonalną. Projektodawca nie wskazał, skąd wybór akurat tych trzech gremiów, i

dlaczego nie zasłużyli na takie prawo chociażby prokuratorzy czy Krajowa Rada Komorników. Demokracji z pewnością nie służy odstąpienie od możliwości zgłaszania kandydatur przez grupę obywateli.

V.

Ustanowienie Rady Społecznej (art. 27a)

Projektodawca kreuje Radę Społeczną niejako w zamian za odebranie obywatelom prawa do zgłaszania kandydatów do KRS. Skład Rady wyznaczany przez określone podmioty (np. Naczelną Radę Adwokacką) w żaden sposób nie może jednak zostać uznany za „społeczny”. Jedynym uprawnieniem Rady Społecznej ma być bowiem możliwość składania niewiążących opinii. Wprowadzenie w życie tej regulacji jedynie wygeneruje zatem koszty związane z utrzymaniem członków Rady Społecznej.

VI.

System wyborów

Uważamy, że ustawą w tej formie nie można narzucić na PKW dodatkowych obowiązków. Wskazujemy na możliwość stworzenia stosownej aplikacji z indywidualnym kontem sędziego. Ministerstwo Sprawiedliwości ma do dyspozycji Departament Informatyzacji, a zatem stworzenie modułowej aplikacji w tak prostej sprawie odbyłoby się w zasadzie bezkosztowo.